

Danske forældre vil have gratis skolemad på alle folkeskoler

Der er klar opbakning blandt danske forældre til at indføre gratis skolemad i alle landets folkeskoler. Det viser en spørgeskemaundersøgelse blandt forældre til børn i grundskolen. Særligt forældre med lave indkomster mener, at der bør indføres gratis skolemad.

- Et stort flertal af forældre til danske skoleelever mener, at der bør indføres gratis skolemad i alle landets folkeskoler. Ca. 6 ud af 10 forældre (59 pct.) er enige i forslaget, mens kun hver femte (19 pct.) er uenige. Der er bred opbakning til forslaget på tværs af landet, på tværs af køn og på tværs af forældre med børn på forskellige klassetrin.
- Særligt blandt forældre med lave indkomster er der stor opbakning til forslaget om gratis skolemad. Blandt forældrene med de laveste indkomster ønsker hele 70 pct. af forældrene, at der indføres gratis skolemad, mens forslaget har opbakning fra 51 pct. af forældrene med de højeste indkomster.
- Det vil umiddelbart koste i omegnen af 2,2 mia. kr. om året (efter skønnet adfærdsvirkning) at indføre offentligt betalt skolemad i alle danske folkeskoler. Skolemad kan dog også have en række andre afledte virkninger, som vil gavne samfundsøkonomien. Blandt andet viser tidligere studier, at gratis skolemad vil have positiv effekt på børnene sundhed og indlæring.

KONTAKT

Asbjørn Sonne Nørgaard
+45 21 72 54 13
asn@cevea.dk

FORFATTERE

Magnus Thorn Jensen,
Asbjørn Sonne Nørgaard

NOTAT

Tema: Uddannelse
Publiceret d. 17. juni 2022

CITAT

Nærværende rapport må kun citeres med udtrykkelig kildehenvisning til Cevea.

INDLEDNING

Regeringen har for nyligt foreslået, at kommuner skal have mulighed for at give tilskud til skolemad til familier med lav indkomst.¹ Med forslaget vil det fortsat være op til kommunerne og de enkelte skoler selv at beslutte, om der skal være madordninger på skolerne, og om kommunerne skal give tilskud til ordningerne, ligesom det er tilfældet i dag.

I flere af vores nabolande er billedet dog et helt andet. I både Sverige og Finland er der gratis skolemad til børn i *alle* skoler, og i Norge tegner der sig et politisk flertal for at gøre det samme.²

Forskningen viser, at skolemad kan have en lang række positive effekter. Blandt andet har studier vist, at skolemad medfører, at eleverne spiser sundere frokost sammenlignet med medbragte madpakker – og det gælder særligt for elever med kortuddannede forældre.³ Dermed kan skolemad bidrage til at mindske sociale uligheder i børns sundhed. Samtidig viser andre studier, at sund mad i skolen har positiv indvirkning på elevernes koncentration, indlæring og faglige præstationer – særligt for elever, hvis forældre har lav indkomst.⁴

Et nyt svensk studie viser endda, at elever, der har fået gratis skolemad i hele deres skoletid, har opnået et højere uddannelsesniveau og fået højere livstidsindkomst.⁵ Effekten er størst for elever fra lavindkomstfamilier, hvilket altså indikerer, at skolemad kan bidrage til at reducere social ulighed og negativ social arv også senere i livet.

I denne analyse undersøger vi danske forældres holdning til, om der bør indføres gratis skolemad i Danmark. Analysen baserer sig på en stor spørgeskemaundersøgelse med over 1.500 besvarelser fra et bredt udsnit af forældre med børn på grundskolens mellemtrin og udskoling. For en yderligere beskrivelse af metoden bag undersøgelsen henvises til afsnittet 'Metoden bag'.

¹ Se § 1 nr. 17 i [lovforslag nr. L 174 \(2021-22\)](#).

² Livsmedelsverket (2022). [Måltider i skolan](#); Finnish National Agency for Education (2022). [School meals in Finland](#). Ertesvåg, F. (2021); [Rødgrønn enighet: Alle sultne på gratis skolemåltid](#). VG.

³ Vik, F., W. Van Lippevelde og N. Øverby (2019). [Free school meals as an approach to reduce health inequalities among 10-12-year-old Norwegian children](#). *BMC Public Health*, 19(1):951; Sabinsky, M., U. Toft, K. Andersen, B. Mikkelsen og I. Tetens. (2010). [Ernæringsmæssig evaluering af skolemads betydning for elevers kostindtag til frokost: En EVIUS rapport](#). DTU Fødevareinstituttet. Sabinsky, M. (2013). [Healthy eating at schools](#). *Ph.d.-afhandling, DTU Food*.

⁴ Stovgaard, M., M. Thorborg, H. Bjerge, B. Andersen og K. Wistoft (2017). [Rammer for mad og måltider i skolen: En systematisk forskningskortlægning](#). *DCA rapport nr. 101*, s. 26ff; Anderson, M., J. Gallagher og E. Ritchie (2017). [School Lunch Quality and Academic Performance](#). *Journal of Public Economics*, 168, s. 81-93.

⁵ Lundborg, P., D. Rooth og J. Alex-Petersen. (2022). [Long-Term Effects of Childhood Nutrition: Evidence from a School Lunch Reform](#). *Review of Economic Studies* 89 (2), s. 876-908.

SÆRLIGT FORÆLDRE MED LAV INDKOMST ØNSKER GRATIS SKOLEMAD

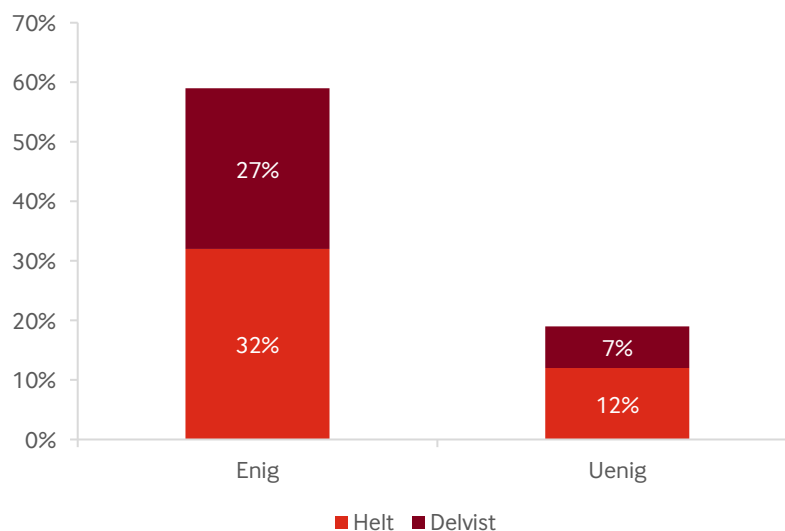
SKOLEMADORDNINGER I DAG

I dag kan kommunerne beslutte, at der kan indføres madordninger på kommunens skoler med enten fuld forældrebetaling eller med offentligt tilskud. Det er herefter op til skolebestyrelsen på de enkelte skoler at beslutte, om der skal oprettes en madordning på skolen. Det varierer derfor både fra kommune til kommune og fra skole til skole, om der er madordninger i dag, og om der gives kommunalt tilskud til det.

Kilde: Folkeskoleloven, § 40, stk. 2 og § 44, stk. 9

Forældrene til børn i grundskolen er blevet spurgt, hvorvidt de mener, at der bør indføres gratis skolemad i alle landets folkeskoler. Der er et stort flertal af forældrene, der bakker op om forslaget, jf. figur 1. Ca. 6 ud af 10 forældre (59 pct.) er helt eller delvist enige, mens kun hver femte (19 pct.) er helt eller delvist uenige. 22 pct. er hverken enige eller uenige.

Figur 1. Forældres holdning til indførelse af gratis skolemad i alle folkeskoler



Note: Andelen, der har svaret "Hverken enig eller uenig" er 22 pct. (tal ikke vist i figuren).

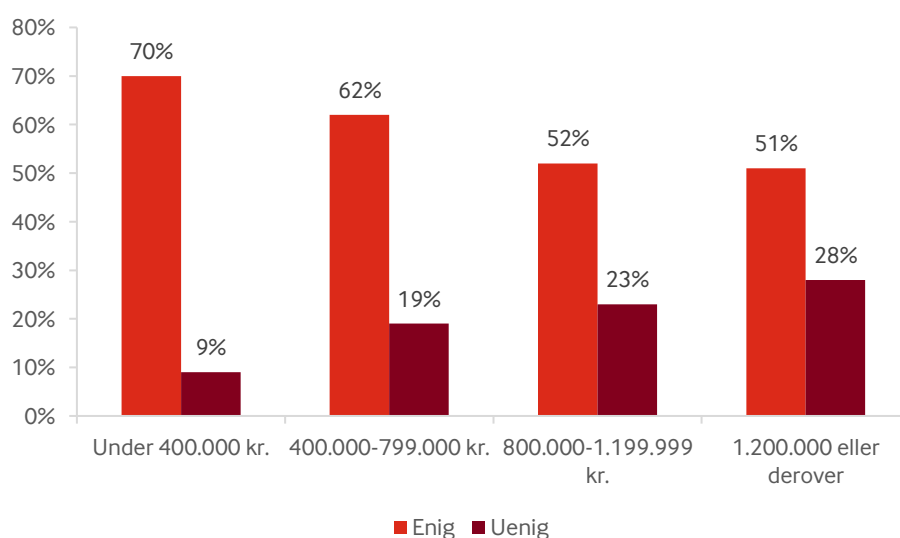
Kilde: Egne beregninger på baggrund af surveydata fra Norstat.

Opbakningen er bred på tværs af forskellige forældrekaraktistika. Der er således et flertal af forældrene, der er enige i, at der skal indføres gratis skolemad både blandt forældre i forskellige dele af

landet, blandt både mødre og fædre og på tværs af forældre med børn på forskellige klassetrin, jf. tabel A i appendiks.

Forældrenes indkomst betyder en del for opbakningen til forslaget, jf. figur 2. Jo lavere indkomst forældrene har, des større er opbakningen til gratis skolemad: Blandt forældrene med de laveste husstandsindkomster (under 400.000 kr. om året) er der hele 70 pct., der er helt eller delvist enige i, at der bør indføres gratis skolemad, mens kun 9 pct. er uenige. Blandt de rigeste forældre (med en husstandsindkomst på 1.200.000 kr. eller over) er det godt halvdelen (51 pct.), der bakker op om forslaget, mens 28 pct. ikke synes, det er en god idé.

Figur 2. Forældres holdning til gratis skolemad fordelt på husstandsindkomst



Note: Procenttallene i figuren summerer ikke til 100 pct., da andelen, der har svaret "Hverken enig eller uenig" ikke fremgår. N=1.363. En chi²-test viser, at svarfordelingen på tværs af indkomstgrupper er signifikant forskellige (p<0,001). Kilde: Egne beregninger på baggrund af surveydata fra Norstat.

Når særligt forældre med lave indkomster er positive overfor forslaget, kan det skyldes, at disse familier generelt har mindre overskud og færre ressourcer til at sørge for sunde og gode madpakker. Med gratis skolemad vil deres børn formentlig få en sundere frokost. Som nævnt i indledningen har forskningen da også vist, at skolemad særligt har positiv betydning for børn fra familier med lave indkomster.

Selvom skolemad særligt har positive virkninger for børn fra lavindkomstfamilier, så er der meget, der taler imod at lave en skolemadsordning, hvor der kun tilbydes gratis mad til elever fra de dårligst stillede familier. For det første viser erfaringer fra andre lande, at det risikerer at medføre stigmatisering af elever, som modtager skolemad.⁶ For det andet viser en række studier, at madordninger,

⁶ Stovgaard et. al. (2017), s. 9.

hvor eleverne spiser sammen, har en gavnlig effekt på det sociale fællesskab i klasserne på skolen generelt.⁷

GRATIS SKOLEMAD ER EN GOD INVESTERING

Som beskrevet tidligere, har skolemadordninger en række gavnlige effekter. Blandt andet viser eksisterende forskning, at skolemad er gavnligt for elevernes sundhed og indlæring og har en positiv påvirkning på elevernes uddannelses- og indkomstniveau senere i livet.

Hvis skolemadordninger skal have disse gavnlige effekter, er det naturligvis en forudsætning, at de benyttes. Og her er prisen helt afgørende. I en tidligere dansk undersøgelse af forældrenes betalingsvillighed blev det konkluderet, at det i praksis ikke er muligt at lave gode, sunde måltider til de priser, som forældrene i gennemsnit er villige til at betale.⁸ Et andet dansk studie viste også, at prisen er den vigtigste faktor for brugen af skolemadordninger. Langt størstedelen af de forældre, der ikke gjorde brug af eksisterende betalte madordninger, angav det ville have betydning, hvis ordningen var gratis.⁹

Samtidig ved vi, at der er mange danske børn i dag, som ikke får nok at spise i løbet af skoledagen.¹⁰ Hvis madordningerne skal bruges bredt og bidrage til at udjævne sociale uligheder mellem børnene, er der derfor meget der tyder på, at de skal være gratis og ikke blot delvist støttede.

En gratis skolemadsordning vil naturligvis koste nogle penge for det offentlige at indføre. Der er gennem tiden flere gange blevet regnet på, hvad en gratis skolemadsordning ville koste, blandt andet i forbindelse med en række ministersvar til Folketinget.¹¹ Her er vurderingen, at prisen på en gratis skolemadsordning ville være ca. 2-3 mia. kr. om året. Dette er baseret på en antaget kostpris på 20-25 kr. pr. elev pr. dag. Den seneste af disse beregninger er dog fra 2009 og kan derfor være noget forældede.

⁷ Stovgaard et. al. (2017), s. 29.

⁸ Husby, S. og B. Mikkelsen (2010). [Projekt EVIUS – sammenfattende rapport](#), s. 17.

⁹ Vogt-Nielsen, K., M. Malmgren, I. Larsen, S. Nissen og D. Wahl-Brink (2010). [Det ville være godt med en hot-dog om fredagen! - Undersøgelse af den frivillige skolemadsordning blandt elever i 7. klasse og deres forældre](#). CASA, s. 4, 82.

¹⁰ Stovgaard, M., M. Thorborg, K. Kragelund, B. Andersen og K. Wistoft (2018). [Rammer for mad og måltider i skolen: Et interventionsstudie af skolemad og måltidsrammer som betydningsselement for elevers læringsforudsætninger, sundhed og trivsel](#). DCA rapport nr. 137, s. 7; Redanz, M. og A. Hansen. (2019). [Rundspørge til folkeskoler: Over halvdelen har sultne elever i klasserne](#). *Fagbladet 3F*; Ruge, D. (2017). [UCL følgeforskning i projekt LOMA-lokal mad – en innovativ og bæredygtig model for læring og næring til skoleelever](#), s. 42.

¹¹ Se [§ 20-spørgsmål US 61](#) af 24. maj 2005, [§ 20-spørgsmål S 3022](#) af 16. august 2005 og [Finansudvalgets spørgsmål nr. 113](#) af 26. maj 2009.

Mere relevant er det nok at se på omkostningerne i Sverige, hvor man i dag har en gratis skolemadordning for alle skoleelever. Hvis vi tager udgangspunkt i omkostningerne i 2020 til skolemadsordningen i Sverige, anslår vi, at prisen ville være ca. 26 danske kr. pr. elev pr. dag.¹² Dermed vil den samlede udgift umiddelbart være på ca. 2,7 mia. kr. om året, hvis alle elever i danske folkeskoler skulle have offentligt betalt skolemad hver dag.¹³

Den reelle pris vil dog formentlig være lavere, da der sandsynligvis vil være en positiv effekt på arbejdsudbuddet. Med en skolemadordning vil forældrene nemlig spare den tid, de i dag bruger på at smøre madpakker, og en del af denne tid bliver vekslet til ekstra arbejde. Det ved vi fra tidligere studier af, hvordan sparet transporttid påvirker arbejdstiden.¹⁴ Det skønnes isoleret set at medføre et øget arbejdsudbud på ca. 2.400 fuldtidspersoner og en provenuvirkning på ca. 515 mio. kr. Beregningerne bag dette skøn er beskrevet i appendiks.

Prisen på at indføre gratis skolemad skønnes dermed at være på omtrent 2,2 mia. kr. om året, efter at der er taget højde for effekten på arbejdsudbuddet.

Tabel 1. Skønnet årlig provenuvirkning ved indførelse af gratis skolemad

	Mia. kr.
Umiddelbar virkning	2,7
Virkning efter arbejdsudbudseffekt	2,2

Note: Der antages ikke at være tilbageløb fra moms og afgifter, da kommunerne får momsrefusion. Appendiks beskriver, hvilke antagelser der ligger til grund for den skønnede arbejdsudbudseffekt.

Kilde: Egne beregninger.

Udover de årlige omkostninger ved en gratis skolemadsordning vil der også være nogle etableringsomkostninger. Det er ikke alle skoler, der er indrettet til, at der umiddelbart kan etableres en madordning. Det gælder særligt, hvis maden skal tilberedes på skolen, idet de færreste skoler har et produktionskøkken i dag. Fødevarestyrelsen vurderede i 2005, at det ville kræve en engangsinvestering på ca. 2,5 mia. kr., hvis man skulle indføre skolemadordninger på alle skoler, hvor maden produceres på skolerne.¹⁵ En ordning, hvor skolemaden produceres og leveres af private leverandører, ville naturligvis være langt billigere at etablere.

De øgede offentlige udgifter kunne finansieres gennem højere skatter, hvilket vil mindske de disponible indkomster. Ordningen vil dog isoleret set have en positiv effekt på privatøkonomien for de familier, der har børn i skolealderen. Familierne vil spare egne udgifter til madpakker og få flere penge til rådighed til andet forbrug. Det skønnes, at den samlede besparelse for forældrene vil være

¹² Ifølge det svenske [Skolverket](#) var udgiften til skolemad ca. 6.600 kr. svenske kroner pr. elev i kommunale skoler i 2020. Svenske skoleelever har ca. [178 skoledage om året](#). Dermed er prisen ca. 37 svenske kroner svarende til ca. 26 danske kroner pr. elev pr. dag.

¹³ I skoleåret 2020/2021 var der ca. 517.500 elever i danske folkeskoler, jf. [Børne- og Undervisningsministeriet](#), og danske skoleelever har ca. 200 skoledage om året.

¹⁴ Copenhagen Economics. (2011). [Infrastrukturprojekters betydning for arbejdstiden](#).

¹⁵ Se [§ 20-spørgsmål S 3022](#) af 16. august 2005

på knap 1,6 mia. kr. om året.¹⁶ Eller sagt på en anden måde: den privatøkonomiske besparelse for forældrene svarer til næsten tre fjerdedele af den offentlige merudgift ved at indføre gratis skolemad til alle.

Der forventes desuden at være en række andre afledte gevinster ved skolemadordningen på længere sigt, som der ikke er taget højde for i ovenstående beregning. Blandt andet forventes der, som tidligere beskrevet, at være en positiv effekt på skolebørnernes sundhed, og skolemad vil givetvis også have andre positive samfundsøkonomiske effekter, sådan som de svenske erfaringer viser. Selvom gratis skolemad altså umiddelbart vil indebære betydelige merudgifter for det offentlige, så kan det meget vel vise sig at være en rigtig god investering og alle pengene værd.

METODEN BAG

Datagrundlaget for analysen stammer fra en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse blandt forældre med børn på grundskolens mellemtrin og udskoling (4.-10. klassestrin). Dataindsamlingen er foretaget af Norstat og gennemført ad to omgange i perioderne 4. marts til 12. marts 2022 og 23. marts til 25. marts 2022. I alt er 1.559 brugbare interviews gennemført med en svarprocent på 37.

Svarpersonerne i undersøgelsen er tilfældigt udvalgt blandt børnefamilier i Norstatpanelet stratificeret efter køn og bopælsregion. For at sikre en så høj repræsentativitet som muligt er svarmaterialet derudover vægtet efter forældrenes køn og bopælsregion samt børnenes klassestrin i forhold til den aktuelle fordeling i befolkningen, jf. Danmarks Statistik.

Konkret er forældrene blevet stillet følgende spørgsmål:

"I Danmark har nogle skoler en madordning, som kan erstatte madpakken. Det er kommunalbestyrelserne i landets kommuner, der træffer beslutningen om, hvorvidt der skal tilbydes madordninger på de lokale skoler. Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?"

Der bør indføres gratis skolemad i alle landets folkeskoler."

Eftersom vi kun har spurgt forældre til børn i 4.-10. klasse, kan billedet være et andet blandt forældre i indskolingen. Dog er opbakningen omtrent den samme på tværs af klassestrin i undersøgelsen, hvorfor vi ikke har grund til at tro, at holdningen varierer væsentligt med barnets alder.

I analysen fremhæves kun forskelle, som er statistisk signifikante ved 0,05-niveau.

¹⁶ Ifølge en [tidligere undersøgelse](#) koster det i gennemsnit forældrene ca. 13 kr. at smøre en madpakke (ca. 15 kr. i 2022-niveau). Det svarer til, at der bruges knap 1,6 mia. kr. om året (517.500 elever × 200 dage × 15 kr.).

APPENDIKS

Metode til beregning af adfærdsvirkning ved indførelse af skolemad

I et tidligere dansk studie blev det undersøgt, hvad sparet transporttid betyder for arbejdstiden. Her anslås det, at når vi sparer tid på transport til og fra arbejde, så veksler vi i gennemsnit ca. 23 pct. til arbejdstid.¹⁷ Vi antager, at adfærdsvirkningen vil være ækvivalent, når forældrene sparer tid på madpakkerne.

Vi antager samtidig, at forældrene i dag bruger 10 minutter pr. dag pr. barn på madpakker.

Det giver en skønnet arbejdsudbudseffekt på ca. 2.400 fuldtidspersoner pr. år:

$$\frac{\frac{1}{6} \text{ time pr. dag pr. barn} \times 200 \text{ dage} \times 517.500 \text{ skolebørn} \times 23\%}{1.642 \text{ timer pr. fuldtidsperson}} = 2.416 \text{ fuldtidspersoner}$$

For beregne provenuvirkningen af denne arbejdsudbudseffekt tager vi udgangspunkt i en stille-skrueregning fra Skatteministeriet. Skatteministeriet finder, at et øget arbejdsudbud på 750 fuldtidspersoner (timeeffekt) ved en lempelse af AM-bidraget vil indebære et merprovenu på 160 mio. kr. Det svarer til ca. 213.333 kr. pr. ekstra fuldtidsperson.

På den baggrund skønnes det øgede arbejdsudbud på ca. 2.400 fuldtidspersoner at medføre et merprovenu på ca. 515 mio. kr. om året.

¹⁷ Copenhagen Economics. (2011). [Infrastrukturprojekters betydning for arbejdstiden](#), s. 27.

Tabel A. Holdning blandt forældre til indførelse af gratis skolemad i folkeskolen fordelt på køn, geografi, husstandsindkomst og barnets klassetrin (pct.)

	Helt uenig	Delvist uenig	Hverken enig eller uenig	Delvist enig	Helt enig
I alt	12 [11; 14]	7 [6; 9]	22 [20; 24]	27 [24; 29]	32 [30; 35]
Køn					
Mænd	12 [10; 15]	9 [7; 11]	21 [18; 24]	27 [24; 30]	31 [28; 34]
Kvinder	12 [10; 14]	6 [4; 7]	22 [19; 25]	26 [23; 29]	34 [31; 37]
Region					
Hovedstaden	10 [8; 13]	6 [4; 8]	21 [17; 24]	25 [21; 29]	38 [34; 42]
Sjælland	11 [7; 15]	6 [3; 10]	19 [14; 24]	28 [22; 34]	35 [29; 41]
Syddanmark	17 [13; 21]	10 [7; 13]	19 [15; 23]	26 [21; 30]	28 [24; 33]
Midtjylland	11 [8; 15]	7 [4; 10]	25 [21; 30]	29 [24; 34]	27 [23; 32]
Nordjylland	11 [6; 16]	7 [3; 11]	25 [18; 32]	26 [19; 33]	30 [23; 37]
Husstandsindkomst					
Under 400.000 kr.	7 [4; 11]	2 [0; 4]	21 [16; 26]	29 [23; 34]	41 [35; 47]
400.000-799.999 kr.	11 [8; 14]	8 [6; 10]	19 [16; 22]	31 [27; 35]	32 [28; 35]
800.000-1.199.999 kr.	14 [11; 18]	9 [6; 12]	25 [21; 29]	24 [20; 28]	28 [24; 32]
1.200.000 kr. eller over	18 [12; 25]	10 [5; 15]	20 [13; 27]	16 [9; 22]	36 [28; 44]
Barnets klassetrin					
4. klasse	9 [5; 13]	8 [5; 12]	19 [14; 24]	25 [19; 30]	39 [32; 45]
5. klasse	13 [9; 18]	7 [4; 10]	22 [17; 27]	24 [19; 30]	33 [27; 39]
6. klasse	13 [9; 18]	7 [3; 10]	20 [15; 25]	29 [23; 35]	31 [25; 37]
7. klasse	12 [8; 16]	5 [2; 8]	27 [21; 33]	25 [20; 31]	30 [25; 36]
8. klasse	13 [9; 18]	7 [3; 10]	21 [16; 26]	28 [23; 34]	31 [25; 37]
9. klasse	10 [6; 13]	7 [4; 10]	20 [15; 25]	30 [25; 36]	33 [27; 39]
10. klasse	15 [9; 21]	13 [8; 19]	22 [15; 29]	23 [16; 30]	27 [20; 35]

Noter: Figuren viser forældrenes svar på, om de er enige eller uenige i følgende udsagn: "Der bør indføres gratis skolemad i alle landets folkeskoler".

Kilde: Egne beregninger på baggrund af surveydata fra Norstat.